

Slezská muzejní společnost v Orlové

O tom, že Orlová byla svého času kulturním centrem celého Těšínského Slezska svědčí nejen konání Průmyslové, živnostenské, kulturní a hospodářské výstavy Těšínska a Ostravska v roce 1926, ale i příběh Slezské muzejní společnosti v Orlové. Její vznik byl úzce spjat s osobou Antonína Klvani. Tento rodák od Hranic na Moravě byl v roce 1909 jmenován ředitelem nově zřízené občanské školy v Orlové a ihned po svém příchodu se stal vůdčí osobou buditelské činnosti na Orlovsku. Pomáhal při vzniku místního českého gymnázia, v roce 1910 zakládá krajinský list "Obrana Slezska", po válce byl iniciátorem vzniku kuchařské a hospodyňské školy v Orlové, byl zvolen okresním školním inspektorem pro Fryštát a Těšín, předsedal odboru Matice osvěty lidové v Orlové a byl i členem jejího ústředí ve Slezské Ostravě. A právě z popudu tohoto neúnavného organizátora vzniklo v roce 1910 Krajinské muzeum v Orlové, zřízené pod odborem Matice osvěty lidové. Zpočátku bylo umístěno v kabinetu novostavby místní měšťanské školy a jeho sbírky tvořily vesměs předměty z osobního vlastnictví pana Klvani. Obyvatelstvo však bylo formou inzerátů v "Obraně Slezska" postupně nabádáno ke sběru a záchraně historických památek a k jejich darování a tak se fond muzea postupně rozrůstal. Probudit zájem o minulost zdejšího kraje a o zachování historicky cenných předmětů se také snažily četné drobné výstavy, které muzeum v letech 1911 a 1912 pořádalo.

Výnosem Zemské vlády slezské ze dne 30. listopadu 1912 byl pro správu orlovského muzea zřízen spolek "Slezská muzejní společnost v Orlové". Ta měla, ze svých stanov, napomáhat vědeckému, literárnímu a uměleckému bádání a vzdělávání ve Slezsku, zakládat muzejní a archivní sbírky, pořádat výstavy, přednášky a besedy. Prvním předsedou společnosti se stal Antonín Klvaňa, místopředsedou Dr. Štěpán Otta z Lazů a jednatelem tehdejší učitel v Orlové, p. Jaroslav Zahradník.

Původní sbírky muzea byly postupně doplňovány o nově zakoupené či darované exponáty, mezi nimiž byly i velmi cenné předměty. Do majetku krajinského muzea tak přešla sbírka Jaroslava Halouzky ze Skřečoně, bylo získáno množství starých česky tištěných modlitebních knížek a kancionálů z celého Těšínska, pergamenové listiny, obrazy, fotografie, předměty důlního zařízení, ale i slezské kroje a jiné národopisné propriety. V orlovském muzeu byl rovněž uložen tzv. karvinský poklad, který obsahoval 87 nalezených stříbrných grošů z období vlády českých králů Jana Lucemburského a Karla IV. V roce 1914 byli ustanoveni jednatelé pro sběr archivních darů a příspěvků v jednotlivých obcích fryštátského okresu.

Do činnosti společnosti však zasáhla první světová válka. Předseda Antonín Klvaňa byl zatčen a internován, kuratorium společnosti se schází jen minimálně, takřka veškerá činnost je ochromena. V poválečném období zaměstnává vedoucí pracovníky muzea pro změnu příprava plebiscitu na Těšínsku a tak se život Slezské muzejní společnosti naplno rozbíhá teprve po rozhodnutí velvyslanců pařížské konference dne 28. 7. 1920. V prosinci téhož roku se koná první poválečná valná hromada. Zásluhou jednatele Jaroslava Zahradníka je zřízeno filiální muzeum v Jablunkově. V roce 1924 se muzejní společnost stává členem Národopisné společnosti československé a zastává členství i ve Svazu československých muzeí a Numismatické společnosti. Jsou organizovány nové sběrné akce, probíhá dotazníkový průzkum pro pořízení soupisu historických památek ve všech obcích okresu, jsou přijímáni noví členové. V roce 1925 začíná vycházet Vlastivědná příloha Obrany Slezska, jakožto věstník Slezské muzejní společnosti. Do činnosti spolku se zapojují význačné osobnosti z řad odborníků: prof. Alois Adamus, prof. J. Kapras, Ing. Karel Frič aj.

V roce 1926 se muzeum dočasně přestěhovalo do místnosti českého reálného gymnázia aby už o dva roky později konečně našlo útočiště v samostatné budově zrušené závodní školy na Kopaninách, kterou získalo v pronájmu od Vítkovických kamenouhelných dolů. Slavnostní otevření proběhlo 8. 4. 1928.

Muzeum dále rozšiřovalo své sbírky, začalo vydávat "Zprávy o činnosti Slezské muzejní společnosti v Orlové" (1928), organizovalo národopisné slavnosti v Dolní Lomné - Kamenitém (1935) i v Orlové (1937), jeho sbírky obsahovaly přes 9 000 muzejních a archivních exponátů.

10. října 1938 však byla Orlová obsazena polskými vojsky. Ještě předtím byly všechny cenné sbírky převezeny do Moravské Ostravy a deponovány v tamějším městském muzeu. V roce 1960 byly veškeré písemnosti předány Okresnímu archivu v Karviné, muzejní předměty se staly součástí sbírek Okresního vlastivědného ústavu se sídlem v Českém Těšíně.

Činnost Slezské muzejní společnosti v Orlové už po skončení 2. světové války obnovena nebyla.

(Trojak, Marek: Slezská muzejní společnost v Orlové. Karvinský deník, 26.11.2005, s. 6)

Antonín Klvaňa

Budova muzea v Orlové

